

Toermalijn

Anti- pest protocol

SBO Toermalijn 2016-2017

Onderdeel van het veiligheidsplan
2016-2017

Inhoudsopgave

1. Waarom hanteren wij een anti-pestprotocol?
2. Achtergrond informatie
3. Hoe wordt er gehandeld in situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?
4. Op welke wijze wordt er binnen onze school gewerkt aan het voorkomen van pestgedrag?
5. Welke gedragsregels worden er in de groep gehanteerd?
6. Veranderplannen
7. Literatuurlijst
8. Bijlagen

1. Waarom hanteren wij een anti-pestprotocol?

Op Toermalijn hanteren wij de volgende visie:

Gelet op de specifieke ondersteuningsbehoeften van elk kind is het uiteindelijke doel van 'Toermalijn' om tot een zo hoog mogelijk prestatieniveau en een zo goed mogelijk welbevinden te komen.

Wij benaderen leerlingen met respect en nemen de leerlingen met hun specifieke ondersteuningsbehoeften serieus en zorgen voor een veilig leer- en leefklimaat waarin zij zich zo maximaal mogelijk kunnen ontplooiën. Daarom benaderen wij elke leerling positief en benoemen het gewenste gedrag.

Er wordt gezorgd voor afstemming tussen de (bege)leidende rol van de volwassenen – die de leerlingen veiligheid en structuur bieden - en de eigen 'leerkracht' van het kind: in gezamenlijkheid met de ouder(s)/verzorger(s) toerusten op een passende toekomst. Wij geven de kinderen inzicht in hun eigen mogelijkheden, gaan hierover open het gesprek met hen aan, omdat leren leuk is.

Ons motto: *'Wij willen ieder kind snappen' en 'samen rondom de leerling'.*

Met behulp van dit anti-pestprotocol willen wij het pestgedrag binnen onze school niet alleen aanpakken nadat een peestsituatie is gesignaleerd, maar ook pestgedrag voorkomen, door dit gedrag met al zijn aspecten, gevolgen en de erbij horende rollen van pester, meeloper en gepeste bespreekbaar te maken.

Naast de nodige basisinformatie voor het team is er ook een duidelijk plan van aanpak beschreven voor situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd. Er zijn overzichten van regels en afspraken ten aanzien van de omgang met elkaar opgenomen in dit protocol. De regels zijn zowel in de groepen als de gangen duidelijk zichtbaar opgehangen en met de leerlingen besproken. Bij deze aanpak worden de ouders intensief betrokken, omdat pestgedrag zich niet alleen beperkt tot de school. Ouders worden tijdens de informatieavonden geïnformeerd over de regels en afspraken.

Dit pestprotocol is een middel om de volgende doelstelling te bereiken:

Leerkrachten kunnen pestgedrag voorkomen en signaleren door een zo veilig mogelijk leer- en leefklimaat neer te zetten.

Het pestprotocol vormt een plan ten aanzien van:

- Het voorkomen van pestgedrag
- Het tijdig signaleren van pestgedrag
- Het remediëren van pestgedrag
- De samenwerking tussen ouders en school om pestgedrag te voorkomen en te remediëren.

Met dit protocol willen wij als team van onze school, samen met de leerlingen en ouders een positieve en effectieve bijdrage leveren aan het voorkomen en aanpakken van pestgedrag.

2. Achtergrond informatie

Wat verstaat het team onder pesten?

“Pesten is bewust herhaaldelijk iemand pijn doen (psychisch of fysiek) waardoor het welbevinden van één of meerdere betrokkenen er onder lijdt”.

Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Uit een plaagsituatie kan echter heel makkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Een duidelijk overzicht van de kenmerken van pesten , plagen en ruzie maken vormen een basis voor het signaleren van pestgedrag:

Plagen	Pesten	Ruzie maken
gelijkwaardigheid	machtsverschil	gelijkwaardige confrontatie
wisselend slachtofferschap	hetzelfde slachtoffer	gaat over een situatie
humoristisch	kwetsend	emotie binnen een meningsverschil
af en toe	vaak/voortdurend	incidenteel

Preventie pestgedrag

Pesten is een groepsproces waarbij vaak verscheidene leerlingen betrokken zijn. Pesten hoort bij de geïnternaliseerde normen. Volgens Engelen (2007) is pesten daarom een groepsziekte die hoort bij negatieve groepen. Doordat er in een negatieve groep een onveilig klassenklimaat is, ontstaat er voedingsbodem voor pestgedrag. Bij een veilig klimaat zoals een positieve groep is er minder behoefte om te pesten (Horeweg, 2014).

Pesten kan ontstaan en zich voortzetten als de leerkracht in de klas geen evenwicht vindt tussen structuur, affectie en ruimte. Leerkrachten vervullen een belangrijke rol bij het voorkomen van pesten vanwege hun dagelijkse omgang met de leerlingen. Het is belangrijk dat de leerkracht inzicht heeft in het groepsproces van zijn groep en weet hoe hij hierop in kan spelen. De leerkracht is dan in staat de normen binnen de groep actief te beïnvloeden. Het iedereen-mag-er-zijn-gevoel werkt preventief met betrekking tot pesten en maakt van de school een goed pedagogisch instituut (Klungers, 2007). Als de groep nog gevormd moet worden (aan het begin van het schooljaar), heeft de leerkracht een grote kans om pestgedrag te voorkomen. De leerkracht kan dan zorgen voor het ontstaan van een positieve groep (preventieve aanpak). Om dit voor elkaar te krijgen, is er inzicht nodig in de fases van groepsvorming (Engelen, 2007).

Signalen die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van goede observaties al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen pestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

Signalen bij de gepeste:

- Het kind heeft blauwe plekken, schrammen, beschadigde spullen en ‘verliest’ regelmatig eigendommen. Let hier zeker op als het kind normaal gesproken niet slordig is.
- Het kind maakt zich soms het liefst onzichtbaar. Het kind is vaak verdrietig, neerslachtig of heeft stemmingswisselingen met ernstige driftbuien.
- Het kind staat vaak alleen op het speelplein; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en wordt ook niet door andere kinderen uitgenodigd.
- Het kind zoekt veiligheid en gezelschap bij de leerkracht of een andere volwassene.
- Als er groepjes worden gekozen, wordt het kind als laats gekozen of blijft over.

- De schoolresultaten worden minder. Het kind presteert onder zijn/ haar kunnen.
- Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de eigen fantasie.
- Het kind zorgt ervoor dat het zo laat mogelijk op school komt, vlak voor de bel, en is na schooltijd meteen weer weg of blijft juist extra lang hangen.
- Er ontstaan veel conflicten rondom het kind. De naam van het kind wordt veel genoemd.
- Het kind neemt de slachtoffer rol op zich. (het geeft niet, het is gewoon zo)

Signalen bij de pester:

- Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het graag het spel wil bepalen.
- Het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn gedrag ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje.
- De pester is regelmatig brutaal naar jongeren/ andere kinderen
- De pester kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig tot geen schuldgevoel.
- Het kind vertoont vaak grensoverschrijdend gedrag.
- Het kind leeft soms een dubbelleven. In de groep braaf en volzaam, maar tijdens vrije situaties juist het tegenovergestelde.
- Zijn vrienden zijn volgzaam meelopers, die wachten op instructie van de pester en gedragen zich vaak op dezelfde manier. Ook zij spreken vaak negatief of kleinerend over andere kinderen.

Daarnaast moet er bij zowel de 'gepeste' als de 'pester' rekening gehouden worden met persoonskenmerken van het kind. Het pesten kan bijvoorbeeld samenhangen met een gedrags- of ontwikkelingsstoornis(sen) of er kan sprake zijn van een beneden gemiddeld cognitief functioneren.

Voor veel kinderen op Toermalijn is het moeilijker om adequaat af te stemmen op een ander omdat zij moeite hebben om zich te verplaatsen in een ander en elkaar onvoldoende begrijpen vanwege communicatieproblematiek.

Tot slot zijn er verschillende materialen/ middelen ontwikkeld die helpen om het pestgedrag in een groep vroegtijdig te signaleren. Een voorbeeld hiervan is het regelmatig afnemen van de veiligheidsmeter en een uitgebreide observatie tijdens verschillende (speel)momenten. Het komt regelmatig voor dat een 'pester' (met daarbij de meelopers) een kind pesten uit een andere groep. Het sociogram is daarbij evenzo een goed hulpmiddel om uitvallende kinderen te signaleren.

3. Hoe wordt er gehandeld in situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?

Vijfsporenaanpak

Als pestgedrag wordt gesignaleerd wordt de vijfsporenaanpak ingezet. Alle betrokken partijen worden ingezet om het pesten te stoppen. Bij deze aanpak krijgt ieder een taak of een opdracht. De kern van het stappenplan is dat niet alleen het slachtoffer hulp krijgt en moet veranderen maar de andere partijen ook.

De volgende stappen worden uitgevoerd:

- Bied steun aan het slachtoffer
- Bied steun aan de pester
- Steun voor ouders van slachtoffer en pester
- Betrek de middengroep/stillen om het pestprobleem op te lossen
- Als school de verantwoordelijkheid nemen.

Hulp aan het gepeste kind

De begeleiding van het gepeste kind is van groot belang. Het kind heeft recht op professionele hulp vanuit de school. Naast het voorkomen van nieuwe ongewenste ervaringen staat ook het verwerken van de ervaringen.

Hulp aan het gepeste kind bestaat uit:

1. *Observeren*; Als er signalen zijn die wijzen op pestgedrag is het allereerst van belang om het pestgedrag (zowel het gepeste kind, als de pester) goed te observeren op meerdere momenten en in verschillende (spel)situaties. Het observeren wordt gedaan door de leerkracht van de groep of incidenteel door de IB'er of psycholoog. De observaties worden uitgeschreven en in Parnasyss geplaatst.
2. Een *gesprek* met het kind door de leerkracht. Naast de incidenten is het ook van belang om vaste momenten van gesprek in te bouwen. Het doel is het voorkomen van peestsituaties maar ook het verwerken van de ervaringen van eerdere gebeurtenissen. Hierbij gebruik makend van de emotiekaartjes van de methode PAD.
3. Er wordt een schriftelijk *verslag* gemaakt met daarin de afspraken die met het desbetreffende kind zijn gemaakt en in Parnasyss geplaatst.
4. Het pestgedrag wordt binnen het team *gemeld* in de volgende briefing zodat het team alert kan reageren.
5. De *ouders* van het gepeste kind wordt geïnformeerd. In dit gesprek wordt de *situatie* geschetst met daarbij de *afspraken* die met de desbetreffende kinderen zijn gemaakt. Ook hier wordt een *verslag* van gemaakt en in Parnasyss geplaatst zodat hier eventueel later op teruggegrepen kan worden.

Hulp aan de 'pester'

De 'pester' heeft ook recht op hulp, en heeft deze hulp vaak ook nodig om zijn pestgedrag en gevolgen onder ogen te (leren) zien. Deze kinderen zijn dus niet in staat om op een normale wijze met anderen om te gaan en hebben daar professionele hulp bij nodig. Deze hulp bestaat uit:

1. *Observeren*; Als er signalen zijn die wijzen op pestgedrag is het allereerst van belang om het pestgedrag (zowel het gepeste kind, als de pester) goed te observeren op meerdere momenten en in verschillende (spel)situaties. Het observeren wordt gedaan door de desbetreffende leerkracht, IB'er of psycholoog. De observaties worden uitgeschreven en in Parnasyss geplaatst.
2. Een gesprek met het kind. In dit gesprek wordt aangegeven welk gedrag niet wordt geaccepteerd (en waarom niet) en wat de gevolgen en maatregelen zullen zijn. Hierbij is het ook belangrijk om het verhaal van de 'pester' te horen. Wat is de oorzaak van het pestgedrag. Op deze manier komen er soms andere dingen aan het licht dan verwacht.

3. Er wordt een schriftelijk *verslag* gemaakt door de leerkracht met daarin de afspraken die met het desbetreffende kind zijn gemaakt en in Parnasyss geplaatst. Er wordt ook een duidelijke afspraak gemaakt voor een *vervolgesprek*.
4. Het pestgedrag wordt binnen het team *gemeld* door de leerkracht in de volgende briefing zodat het team alert kan reageren.
5. De *ouders* van de 'pester' wordt geïnformeerd. In dit gesprek wordt de *situatie* duidelijk geschetst met daarbij de *afspraken* die met de desbetreffende kinderen zijn gemaakt. Ook hier wordt een *verslag* van gemaakt en in Parnasyss geplaatst zodat hier eventueel later op teruggegrepen kan worden.

Volgens Jansen (2011) is het van belang om op jonge leeftijd te beginnen met activiteiten om pesten te voorkomen. De ouders hebben ook een rol bij het voorkomen en aanpakken van pesten. Het is dan ook van groot belang dat de ouders en de school samenwerken om een zo veilig mogelijke leefomgeving te creëren. Een goede relatie en communicatie tussen ouders en school is van belang. Vanuit een veilige leefomgeving kan een kind zich het beste ontwikkelen. Door een zo pestvrij mogelijk schoolklimaat neer te zetten, kan de school een stimulerende rol spelen als het gaat om het voorkomen van pesten (Henderson, 2013).

Het is belangrijk om de aandacht voor het pesten vast te houden tijdens teamvergaderingen en regelmatig het onderwerp pesten terug te laten komen. Zo blijven de leerkracht en de leerlingen alert op het voorkomen van pesten. De anti-pest coördinator zorgt ervoor dat het onderwerp regelmatig besproken wordt tijdens teamvergaderingen. Nieuwe literatuur of actuele ontwikkelingen worden gedeeld met het team.

4. Op welke wijze wordt er binnen onze school gewerkt aan preventie van pestgedrag?

Preventief zijn in onze school de volgende maatregelen genomen en wordt er binnen onze school de volgende werkwijze gehanteerd.

1. Alle leerkrachten hebben kennis van en inzicht in alle aspecten van pestgedrag, en zijn vaardig in het signaleren en remediëren van pestgedrag. Alle leerkrachten zijn tevens in het bezit van het pestprotocol en handelen naar de hierin genoemde afspraken en stappen.
2. De leerkrachten hebben kennis van de fases van groepsvorming. Hierbij sturen leerkrachten ook positieve mailtjes naar ouders over hoe het in de klas gaat.
- 3.. Er is een anti-pest coördinator aanwezig op de school. Leerlingen, ouders en leerkrachten kunnen bij de anti-pest coördinator terecht voor adviezen en tips.
4. De leerkrachten hebben afspraken voor gezamenlijke leerkrachtengedrag. Vanuit deze afspraken wordt aangestuurd op gewenst gedrag.
5. Er wordt jaarlijks een veiligheidsmeting gedaan onder de leerlingen om het welbevinden van hen te onderzoeken. Daarnaast wordt KIJK op sociale competenties en KIJK registraties ingevuld door leerkrachten en leerlingen.
6. In de groepen 1 t/m 8 worden duidelijke gedragsregels ten aanzien van 'anti- pestgedrag' gehanteerd. Voor alle groepen zijn de gedragsregels op schrift gesteld en voor iedereen zichtbaar.
7. Op de informatieavonden wordt, afhankelijk van de situatie aandacht besteed aan alle aspecten van anti- pestgedrag.
8. In alle groepen wordt eenmaal per week een les sociaal- emotionele vorming gegeven door middel vanuit het PAD- programma. ¹

¹ In incidentele gevallen kunnen leerkrachten gemotiveerd afwijken van bovenstaande, altijd in overleg met de gedragsdeskundige.

5. Welke gedragsregels worden er in de groep gehanteerd?

In de groepen 1 t/m 8 worden duidelijke omgangsregels ten aanzien van 'pestgedrag' gehanteerd. Voor alle groepen zijn de gedragsregels op schrift gesteld en hangen duidelijk zichtbaar voor alle kinderen op de deur/ of wand in het lokaal. In de bijlage 1 is een formulier opgenomen die evt. door de kinderen en ouders ondertekend kunnen worden als een soort van contract.

Een fijne en veilige leer- en leefomgeving willen wij bereiken door de volgende gedragsregels te hanteren.

Gedragsregels

1. We benaderen elkaar met respect in taalgebruik en in gedrag
2. We behandelen een ander, zoals we zelf behandeld willen worden
3. We accepteren geen racistische en/of discriminerende taal
4. We behandelen materiaal van een ander, zoals we graag willen, dat anderen met onze materialen omgaan
5. Iedereen heeft recht om met plezier naar school te kunnen gaan.

Daarnaast staan er in de methode PAD een drietal regels beschreven om de kringgesprekken prettig te laten verlopen.

1. Steek je vinger op als je iets wilt vragen/ zeggen.
2. Je kijkt elkaar aan en laat de ander uitpraten.
3. Je zit recht op je stoel.

In groep 1 t/m 8 wordt een gedragscode gehanteerd (op individueel- of groepsniveau) op de momenten dat de leerkracht dit nodig vindt.

Praten.

Ik praat op een goede manier tegen de ander.
Ik gebruik net taalgebruik.

Spullen.

Ik ga op een goede manier met spullen van een ander om.

Geweld.

Ik blijf van andere kinderen af.
Bij ruzie ga ik naar de juf of meester.

Pesten.

Ik pest niemand.
Ik accepteer de ander en discrimineer niet.

Gehoorzaamheid.

Ik luister naar de juf en de meester.
Ik luister naar andere volwassenen

Tot slot worden er in de verschillende groepen uitgebreid aandacht besteed aan verschillende manieren wat betreft probleem oplossend handelen en zelfsturing.

Hieronder staan de belangrijkste beschreven volgens het stoplichtmodel:

ROOD = Stop! (Zeg tegen jezelf 'stop', haal diep adem en wordt kalm)

Oranje = Wat is er en wat kan ik eraan doen?

Groen = Probeer het uit.

Zie verder wat betreft de verschillende PAD regels de uitgebreide handleiding Programma Alternatieve Denkstrategieën.

6. Veranderplannen

Dit anti-pestprotocol is in het schooljaar 2016– 2017 gemaakt. Na een testperiode van ongeveer een half jaar zal het anti-pestprotocol opnieuw geëvalueerd worden door het leerteam schoolklimaat en veiligheid. De op- en aanmerkingen zullen in het protocol worden toegevoegd.

7. Literatuurlijst

Dekkers B, de aanpak van pestproblemen, een stappenplan voor basis en speciaal onderwijs, Edudesk, Doetichem, 1993

Engelen, R.v. (2014). *Grip op de groep*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff

Goosens, F.A., Vermande, M., Meulen, M. Van der, red. (2012) *Pesten op school. Achtergronden en interventies*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers

Henderson, M. (2013). *Omgaan met pesten*. Amsterdam: Uitgeverij SWP

Jong, W.de (2010) *Gedrag is meer dan je ziet! Wat iedere leerkracht moet weten over gedragsproblemen en –stoornissen*. Huizen: Uitgeverij pica

Klungers, T. (2007) *reader pesten: van pesten naar wij gevoel*. Opgevraagd op 21 oktober 2015 van <http://www.posicom.nl>

Meer, D.B. (2002). *Kinderen en pesten. Wat volwassenen ervan moeten weten en eraan kunnen doen*. Utrecht: Kosmos-Z&K Uitgevers B.V.

Nederlands jeugdinstuut (2016, 21 januari) *pestmethoden en pestbeleid*. Opgevraagd van <http://www.NJI.nl>

Seminarium voor Orthopedagogiek (2000) *PAD programma alternatieve denkstrategieën, handleiding voor docenten*. Utrecht: FODUK

8. Bijlagen

Bijlagen 1: omgangsregels

Gedragsregels

1. We benaderen elkaar met respect in taalgebruik en in gedrag
2. We behandelen een ander, zoals we zelf behandeld willen worden
3. We accepteren geen racistische en/of discriminerende taal
4. We behandelen materiaal van een ander, zoals we graag willen, dat anderen met onze materialen omgaan
5. Iedereen heeft recht om met plezier naar school te kunnen gaan.

Praten.

Ik praat op een goede manier tegen de ander.

Ik gebruik net taalgebruik.

Spullen.

Ik ga op een goede manier met spullen van een ander om.

Geweld.

Ik blijf van andere kinderen af.

Bij ruzie ga ik naar de juf of meester.

Pesten.

Ik pest niemand.

Ik accepteer de ander en discrimineer niet.

Gehoorzaamheid.

Ik luister naar de juf en de meester.

Ik luister naar andere volwassenen

Ik ben het eens met alle bovenstaande regels en als het mis gaat weet ik dat ik daarover word aangesproken en dat er maatregelen kunnen volgen.

Daarom zet ik hieronder mijn handtekening.

Plaats

Datum

Handtekening leerling

Handtekening leerkracht

Eventueel kan ook de handtekening van de ouders (als ter kennisname) gevraagd worden.

Bijlage 2: Schema aanpak pestgedrag

Fase 1: voorkomen

Melding pesten

Fase 2: onderzoeken en informeren

Fase 3: gesprekken met betrokkenen

Fase 4: maken van een plan van aanpak/ groepsplan gedrag

Fase 5: uitwerken van het plan van aanpak

Evaluatie

Fase 6: afronden en nazorg plegen.